

ESPOON JÄLKIHUOLLON ASIAKKAIDEN ELÄMÄNTILANTEET TYÖNTEKIJÖIDEN KUVAAMINA

Inka Palojärvi & Tina Stoor
Käytäntötutkimus I & II
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Maaliskuu 2022

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Käytäntötutkimus toteutettiin Espoon jälkihuollossa, jossa asiakkaina ovat 18-24-vuotiaat jälkihuolto-oikeutetut nuoret. Lastensuojelulaki (2007/417) 75 § määrittelee jälkihuollon tarkoituksen ja sen, keille jälkihuolto-oikeus muodostuu. Jälkihuolto-oikeus syntyy joko huostaanoton tai avohuollon tukitoimena tapahtuneen, vähintään puoli vuotta kestäneen sijoituksen päättymisen jälkeen.

Jälkihuollolla tarkoitetaan itsenäistyvän nuoren tukemista tavoitteellisesti, johdonmukaisesti ja pitkäkestoisesti (THL 2022). Tavoitteena on tukea nuoren itsenäistymistä ja vahvistaa omaa toimijuutta. Käytäntötutkimuksemme on lähellä sosiaalisen raportoinnin viitekehystä. Sosiaalisen raportoinnin tarkoituksena on tuottaa käytännön tietoa sosiaalityöntekijöiden tietopohjan vahvistamiseksi ja se on yksi rakenteellisen sosiaalityön menetelmä (Toivanen 2015).

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Käytäntötutkimuksen tavoitteena oli saada koottua määrällistä tietoa Espoon jälkihuollon asiakkaista. Selvitämme jälkihuollon piirissä olevien nuorten elämäntilanteita tiettyjen muuttujien osalta, jälkihuollon sosiaalityöntekijöiden tiedon ja näkemysten mukaan. Tieto siitä, millaisissa elämäntilanteissa jälkihuollon asiakkaina olevat nuoret ovat, on tärkeä, jotta jälkihuollossa voitaisiin kehittää toimintoja ja palveluita oikeaan suuntaan asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Systemaattista tilastotiedon keruuta ei Espoon jälkihuollossa ole aiemmin tehty, joten tarve käytäntötutkimukselle on aidosti käytännöstä lähtevää. Toiveena oli saada toimiva tiedonkeruun malli, jota jälkihuollon työskentelyssä pystyttäisiin hyödyntämään myös jatkossa.

Tutkimuksessa oli kaksi tutkimuskysymystä:

- 1) Millaisia Espoon jälkihuollon asiakkaiden elämäntilanteet ovat valittujen muuttujien perusteella?
- 2) Millaisia näkemyksiä jälkihuollon työntekijöillä on omasta asiakaskunnastaan valittuihin muuttujiin liittyen?

AINEISTO JA ANALYYSI

Toteutimme tutkimuksen ns. ASLI-mallia mukaillen. ASLI-malli muodostuu neljästä vaiheesta: tietojen keräämisestä strukturoidulla kyselylomakkeella, lomakkeella saatujen tietojen alustavasta analyysistä, alustavien tulosten käsittelemisestä työyhteisössä pidetyssä fokusryhmähaastattelussa sekä lopullisten tulosten koostamisesta raportiksi (Toivanen 2015). Tutkimusmenetelmänä käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Kyselylomake muotoiltiin yhdessä työyhteisön kanssa. Lomakkeella käsitellyt muuttujat ovat sukupuoli, asumisen muoto, elämäntilanne, sosiaalinen verkosto, lapset, talous, mielenterveys, päihteet, diagnoosit ja muut palvelut. Kukin työntekijä täytti lomakkeelle määrälliset tiedot omien asiakkaidensa osalta. Lomakkeen täytti 11 työntekijää.

Fokusryhmähaastattelun avulla syvensimme kyselylomakeaineiston pohjalta tekemääme analyysia. Fokusryhmähaastatteluun osallistui 7 työntekijää.

TULOKSET

Käytäntötutkimuksen tuloksista piiryy kuva Espoon jälkihuollon asiakkaiden vaihtelevista elämäntilanteista. Tulokset kuvaavat sen hetkistä tilannetta, jolloin kyselylomake on täytetty.

Espoon jälkihuollon nuorista 65,8 % asuu yksin, 40,5 % opiskelee ja 17 % käy töissä. Nuorista 4 %:lla on lapsia. 62,5 % nuorista saa sosiaaliohjausta, mutta vain muutamalla (3,7 %) on vapaaehtoinen tukihenkilö. Suurimmalla osalla nuorista (85,8 %) on kavereita ja/tai ainakin yksi välittävä aikuinen elämässään (84,0 %). Parisuhteessa nuorista on 29,3 %. 71,2 % nuorista on saanut Kelan perustoimeentulotukea viimeisen vuoden aikana. Nuorista 18%:lla on maksuhäiriömerkintä ja 9,2 %:lla vuokratvelkaa. 2,0 % nuorista on asunnottomia.

19,0 %:lla nuorista on hoitosuhde mielenterveyspalveluihin ja jonkin verran useammalla (23,2 %) mielenterveyden haasteita, mutta ei hoitosuhdetta. Muutamat nuoret ovat käyttäneet päihdepalveluita (avohuolto 4,3 %, laitostuntoutus 2,5 % ja katkaisuhuolto 2,0 %) viimeisen vuoden aikana, minkä lisäksi 9,5 % nuorista käyttää päihteitä tavalla, joka näyttäytyy työntekijöille huolestuttavana. Myös neuropsykiatriset diagnoosit (14,7 %), kehitysvammadiagnoosi (5,2 %) ja neuropsykiatriset oireet, joihin ei liity diagnoosia (9,5 %) nousevat esiin jälkihuollon työskentelyssä.

IDEAT KEHITTÄMISEEN

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että jälkihuollon palveluiden käytäntöjä voitaisiin parantaa esimerkiksi palveluita jalkauttamalla, monialaisella yhteistyöllä nuoren asioissa sekä kiinnittämällä huomiota jälkihuollon työntekijöiden vuorovaikutustaitoihin, jotta nämä voivat motivoitua nuorta mukaan yhteiseen työskentelyyn (Eriksson & Karppinen 2016).

Tässä tutkimuksessa tuotettuja tuloksia voidaan käyttää syventämään ymmärrystä siitä, millaiset asiat nousevat työskentelyyn jälkihuolto-oikeutettujen nuorten kanssa, ja mihin teemoihin palveluissa olisi syytä kiinnittää entistä enemmän huomiota.

Palveluiden kehittämisen ja jälkihuollon työskentelyn näkökulmasta voi olla hedelmällistä pohtia myös sitä, miltä näiden lukujen *tulisi* näyttää ja miten ne voisivat ohjata jälkihuollossa tehtävää työskentelyä.

Espoon jälkihuollossa on mahdollista jatkokehittää kyselylomaketta keskittymällä tiettyihin teemoihin ja keräämällä tietoja säännöllisesti esimerkiksi puolivuositietä. Säännöllisen tiedon kerääminen on perusteltua, jotta tiedetään, millaisia ilmiöitä tai tarpeita asiakaskunnasta nousee esiin missäkin ajassa. Toinen vaihtoehto lomakkeen jatkokäytölle on sen käyttäminen alku- ja loppukartoituksessa nuoren tullessa jälkihuoltoon ja jälkihuollon päättyessä. Tällöin kysymykset voitaisiin käydä läpi yhdessä nuoren kanssa, mikä antaisi tiedoille lisää luotettavuutta.

LÄHTEET

Eriksson, Sari & Karppinen, Sari (2016) Kvantitatiivinen tutkimus Helsingin jälkihuoltoon nuorten toimintatahtoisuudesta ja palvelujen käytöstä asiaskasikirjojen valossa vuosina 2013-15. Pro gradu – tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalityö- ja sosiaalipsykologian laitos.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2022) Lastensuojelun käsikirja - Jälkihuolto. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto#tavoitetila> luettu 13.1.2022.

Toivanen, Riikka (2015) Tiedonmuodostus nuorten sosiaalityön sisällöistä – ASLI-mallilla kohti rakenteellista nuorisososiaalityötä. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, Sosiaalityö- ja sosiaalipsykologian laitos.